

діяльності у агропромисловому комплексі, гнучка державна підтримка реалізації інвестиційних проектів та стимулювання розвитку експортного потенціалу тощо. Тільки тоді Україна зможе зайняти конкурентоспроможне місце на світовому ринку аграрної продукції та міцно закріпити свої позиції.

Література

1. Губенко В. І. До питання ефективності деяких напрямів зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК / В. І. Губенко // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту: зб.наук.праць. – Вип. 3, ч. 2. – Біла Церква, 2010. – С. 130–134.

2. Вівчар О. І. Основні аспекти підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств / О. І. Вівчар // Галицький економічний вісник. – 2015. – № 2 – С. 24–30.

3. Єр'оміна Є. Зовнішньоекономічна діяльність України в умовах європейської інтеграції / Є. Єр'оміна // Вісник податкової служби. – 2014. – № 23. – С. 40–42.

4. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України // Збір. норм. мат. з пит. рег. зов.-ек. діял. України, ч. І. – К.: Мінзовекономзв'язки, 1997. – 152 с.

5. Іщенко О. І. Вдосконалення регіонального розвитку агропромислового виробництва / О. І. Іщенко. – К.: Нора-прінт, 2015. – 252 с.

УДК 347.7

Настюк А. А., к.ю.н.,

Академія праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ, Україна

ЗАХИСТ ПРАВ ТА ТОРГІВЕЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ РУСЬКИХ КУПЦІВ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ ЗГІДНО ДОГОВОРУ 907 РОКУ

На сьогодні однією з найголовніших проблем для України є захист прав громадян України як в межах держави так і поза її кордонами. Українці ще з давніх-давен активно займалися торгівельною справою і приділяли велику увагу захисту прав та інтересів своїх купців, які перебували за межами кордону.

Торгівельні взаємовідносини Київської Русі найкраще розкриті в русько-візантійських нормативно-правових документах, а саме в договорах Київської Русі та Візантійської імперії.

Ми в своїх дослідженнях торкнемось саме питання договору 907 року. В ньому прослідковується тенденція зовнішньої політики Київської Русі та причини налагодження дипломатичних стосунків з Візантійською імперією.

Згідно договору 907 року руські купці отримали цілий ряд безпрецедентних торгівельних прав, які вони могли реалізувати у

Візантійській імперії.

Перше право пов'язане з отриманням безкоштовного харчування терміном на шість місяців. Візантійська імперія надавала хліб, вино, м'ясо, рибу, фрукти. Цей комплекс мироприємств мав назву «місячне» [1, с. 65].

Наступне право надавало можливість споряджати кораблі купців за рахунок візантійської казни при поверненні назад на батьківщину. Тобто, як тільки руси відправлялись додому, то вони мали право вимагати харчі та ремонт човна і заміну, при необхідності, його оснащення, наприклад, якоря або вітрил. І знову ці послуги здійснювались за рахунок візантійців [1, с. 65].

Отже, руси витрачали свої кошти на спорядження кораблів та на харчове утримання екіпажу тільки по маршруту до Константинополя. Прибувши до точки торгівлі всі подальші витрати на їх утримання брала на себе Візантія. Навіть повернення купців до Київської Русі здійснювалось за рахунок приймаючої сторони. Крім того, руси мали право користуватись у Візантії їхніми лазнями [1, с. 65].

Руси, також, отримали право торгувати у Візантійській імперії і не платити при цьому ніяких торгових мит [1, с. 66]. Це право давало можливість ввозити і продавати свій товар і ні куни не платити у візантійську казну. Це сприяло отриманню руськими купцями шалених прибутків.

Цікаво дізнатись, які торгівельні мита платили руські купці. Згідно арабського джерела (Краса розповіді) руси платили своєму хакану 1/10 від торгівельних прибутків [2, с. 46].

Звідки ж руси брали свій товар і на яких умовах? На це питання дає відповідь візантійський імператор Костянтин Багрянородний. Він вказує, що товар, яким торгували руси у Візантійській імперії забирався ними як данина у підкорених племен. Окрім того, руси перебували всю зиму на території підкорених племен та кормились за їх рахунок. А коли з річок сходила крига вони відправлялися до Візантії. І єдине за що вони платили свої власні кошти так це за побудовані нові кораблі [3, с. 71-72].

Крім прав за договором 907 року, руси мали і обов'язки. Вони не могли жити в Константинополі, а жили за його межами біля монастиря святого Мамонта. В місто вони могли входити тільки без зброї і групою не більше як 50 людей через одні ворота. При цих групах був обов'язково наглядач від Візантії [1, с. 66].

На питання скільки русів ймовірно брали участь в торгівельних експедиціях дає відповідь Б. А. Рибаків. Він припускає, що кожного року в експедицію відправлялось 400-500 кораблів [3, с. 74]. Так як екіпаж кожного корабля 40 чоловік, то в подорож відправлялось 16 або 20 тисяч [4, с. 10].

Для проведення торгівельних операцій залучалось ціле військо, щоб

охороняти купців та доставляти товар до місця прибуття. Для того, щоб примусити візантійців підписати цей ультимативний договір була проведена проти них ціла військова операція із залученням 80 000 вояків [4, с. 10].

З вищевказаного ми можемо зійтись на думці, що руські купці жили всю зиму за рахунок підкорених племен, а шість місяців за рахунок візантійської казни. А якщо взяти до уваги, що харчі руси брали у візантійців на дорогу додому то виходить, що вони, ймовірно, тільки два місяці витрачали свої кошти на харчування. Із своїх прибутків вони витрачали тільки 1/10 на користь хакана та на харчі до Візантії і, при потребі, купівлю корабля. Цей договір є яскравим свідченням, що Київська Русь всіма своїми силами захищала права та інтереси своїх купців, створюючи для них найсприятливіші умови для ведення ними торгівельних справ, використовуючи для цього всі наявні державні ресурси. Зовнішню діяльність князя Олега (907 року) нагадують дії американського адмірала Пері, який в 1853 році теж в ультимативному порядку заставив сьогуну Токугаву підписати нерівноправний торгівельний договір, за яким Японія не мала права встановлювати мита на товар вище певного процента (від -5 до 35), що йшли з США [5, с. 193].

Література

1. Юшков С. В. Пам'ятники Русского права / С. В. Юшков. – М.: Госюриздат, 1952. – 287 с.
2. Фроянов И. Я. Сборник документов по истории СССР IX-XIII ст. / И. Я. Фроянов. – М.: Высшая школа, 1970. – 261 с.
3. Рибакон Б. А. Мир истории / Б. А. Рибакон. – М.: Молодая гвардия, 1984. – 351 с.
4. Полное Собрание Русскихъ Летописей. Типографическая летопись. – Спб.: 2-я Государственная типография. Галерная 1, 1921. – Т. 24. – 272 с.
5. Шевченко О. О. Історія держави і права зарубіжних країн / О. О. Шевченко. – К.: Олан, 2003. – 307 с.